

betekenis van verzamelingen; geluidsoverlast, huurconflicten. Bijna alle sociaal-economische gegevens ontbreken: hoeveel geven mensen uit aan wonen? Aan welke onderdelen van het wonen wordt het meeste uitgegeven? Hoe ontwikkelt zich dat? Hoeveel geven mensen uit aan wonen vergeleken met andere onderdelen van het budget? Het stedelijke en middenstands-wonen krijgt de meeste aandacht — hoe zat het met het platteland, hoe met de arbeiders? Wat is het belang van religie geweest op het wooninterieur? Onder invloed waarvan veranderen de woonvormen? Verklaart het begrippenpaar moderniteit/authenticiteit niet net zo veel als stedelijk versus landelijk wonen? Het boek speelt weliswaar in de twintigste eeuw, maar verbanden met sociale revoluties en politieke gebeurtenissen zijn bijna geheel afwezig. Er worden wat losse referenties gemaakt naar toegenomen welvaart, andere man/vrouwverhoudingen en andere huishoudgroottes en -samenstellingen, maar de geschiedenis van het wonen wordt vooral sterk binnenshuis gehouden. Zoals gezegd, het boek is bedoeld als een catalogus bij een algemene publiekstentoonstelling. Het documenteert en geeft achtergronden en als zodanig voldoet het zeker, maar het maakt wel hongriger naar meer.

Anton Schuurman

J. de Bruijn, P. E. Werkman, *Van tuindersknecht tot onderkoning. Biografie van Marinus Ruppert, I, 1911-1947* (Passage reeks XV; Hilversum: Verloren, 2001, 232 blz., €19,50, ISBN 90 6550 653 5).

Van tuindersknecht tot onderkoning beschrijft de eerste jaren van de levensloop van Marinus Ruppert (1911-1992). Het woord onderkoning in de titel slaat op het feit dat deze eenvoudige tuindersknecht het uiteindelijk tot vice-voorzitter van de Raad van State wist te brengen, het hoogste adviescollege van de Nederlandse regering, waarvan de koning(in) voorzitter is.

Deze benoeming komt echter pas in het tweede deel aan de orde. Dit eerste deel eindigt met de verkiezing van Ruppert tot voorzitter van het CNV. Hij was reeds jong actief geworden in de christelijke vakbeweging en trad daarmee in de voetsporen van zijn vader. Hard-werkend en intelligent als hij was, wist hij zich door middel van zelfstudie omhoog te werken en ontwikkelde hij zich tot een gedreven verdediger van het christelijk-sociale gedachtegoed. Dit ging in de jaren dertig gepaard met een strijd tegen zowel fascisme en nationaal-socialisme als tegen communisme en socialisme. Typerend helaas voor deze tijd waren de versnippering en onderlinge strijd tussen de groeperingen die de democratie een warm hart toedroegen.

Uit deze opvallend vlot geschreven biografie komt een beeld naar voren van een man die kritisch en vooruitstrevend was. Hij zette zich af tegen de oude gereformeerd-antirevolutionaire garde en pleitte voor een open en offensieve christelijke vakbeweging. De gezagsgetrouwheid van de oude garde botste namelijk nogal eens met de belangen van de arbeiders die de bonden geacht werden te behartigen.

Het boek is voorzien van een namenregister maar helaas niet van een zakenregister, waardoor mijns inziens de bruikbaarheid voor onderzoekers beperkt wordt. Voor lezers die minder goed thuis zijn in de, veelal door afkortingen aangeduide, lange reeksen van bondjes, clubjes en organisaties die genoemd worden, zou een verklarende begrippenlijst geen overbodige luxe zijn. Wellicht kunnen de auteurs een dergelijk aanhangsel aan het tweede en laatste deel toevoegen, een laatste deel overigens dat we met belangstelling tegemoet kunnen zien, omdat daarmee het totaalbeeld van deze *selfmade* man voor handen zal zijn.

Paul Hendriks

A. Klijn, *Onze man uit Maastricht, Sjeng Tans 1912-1993. Een biografie* (Nijmegen: SUN, 2001, 352 blz., €22,46, ISBN 90 5875 131 7).

Sjeng — voluit Jean Guillaume Hubert — Tans (1912-1993) was een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de naoorlogse doorbraakbeweging. Afkomstig uit een Maastrichts katholiek middenstandsmilieu raakte hij tijdens de oorlog bevangen door het vernieuwingsstreven dat gepropageerd werd door de landelijke verzetsbladen *Je Maintiendrai* en *Christofoor*. Tot de PvdA trad hij onmiddellijk bij de oprichting, in 1946, toe. Zijn sympathie voor het socialisme kwam voort uit de ellende die hij tijdens de crisis van de jaren dertig in zijn geboorteplaats had meegemaakt. Hij meende in de PvdA-beginselen de beste verwezenlijking van zijn katholieke maatschappijvisie te zien.

Dit standpunt bracht hem in conflict met het episcopaat. Als leraar Nederlands aan een middelbare school in Maastricht werd hij door de bisschop van Roermond met ontslag bedreigd. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer bood hem uitkomst. In 1954 werd hij parlementariër en begin 1955 nam hij ontslag als leraar. Als volksvertegenwoordiger ontpopte hij zich als onderwijsspecialist: hij werd een prominente verdediger van de Mammoetwet (1962). Zo belandde hij in het PvdA-bestuur en werd hij in 1965 partijvoorzitter. In die functie werd hij geconfronteerd met de politiek-culturele crisis van de jaren zestig. Nieuw-Links bood een radicale variant van het doorbraakstreven uit de jaren veertig. Tans trad deze nieuwlichters ruimhartig tegemoet, trouw als hij was aan het standpunt dat zijn partij open hoorde te staan voor alle gezindten. Die lankmoedigheid bracht hem in conflict met de rechtervleugel, waaruit DS'70 zou voortkomen, en in 1968 werd hij gedwongen af te treden.

Vervolgens werd hij voorzitter van een commissie die ijverde voor de oprichting van de rijksuniversiteit Limburg, inmiddels Universiteit Maastricht geheten. De omstandigheid dat deze provincie inmiddels 'politiek jachtterrein' was geworden voor de niet-katholieke partijen, wist hij flink uit te buiten. Ook zijn contacten in het landelijke politieke circuit en vooral zijn persoonlijke contacten met enkele bewindslieden van het kabinet-Den Uyl kwamen hem bij deze operatie goed van pas. Bij de *dies natalis* op 9 januari 1976 gold hij als de belangrijkste grondlegger van de nieuwe universiteit. Hierna was hij nog twee jaar voorzitter van het college van bestuur tot aan zijn pensionering in 1978.

De aan de universiteit van Maastricht als docente werkzame historica Annemieke Klijn, die in 1990 te Groningen promoveerde op een vergelijkende studie van het Belgische en Nederlandse socialisme tijdens crisis- en oorlogstijd, heeft over Tans een degelijke en prettig leesbare biografie geschreven. Haar openingshoofdstuk 'Tuberculose' vormt direct al het spannendste deel van het boek. Hierin wordt de ijzingwekkende sfeer beschreven die hing in het tbc-sanatorium Hornerheide bij Roermond waar Tans als adolescent twee jaar lang moest kuren. Aandoenlijk is in datzelfde hoofdstuk ook de schets van zijn jeugd als slagterszoon in een Maastrichtse achterbuurt.

Boeiende passages vindt men ook in de weergave van de katholieke frontmentaliteit waar Tans tegen opbotste: hoe de directie van de school waar hij werkte hem telkens dwarszat bij zijn politieke activiteiten, hoe zijn collega's hem negeerden en hoe zijn leerlingen hem chicaneerden, bijvoorbeeld door met een rode tulp in de hand door het lokaal te paraderen. Een hoogtepunt van het boek wordt gevormd door de scène waarin Tans in oktober 1953 op audiëntie bij de Limburgse bisschopcoadjutor A. Hanssen de mantel wordt uitgeveegd: 'U bent een afbreker, u bent op dwaalwegen.... Verlaat daarom in vrijheid die modderschuit die PvdA heet en steun onze eigen rijke Roomse vormgeving.'(95)

De biografie heeft het levensverhaal trefzeker in de context van de landspolitiek geplaatst. Verhelderend is haar typering van het contrast van de politieke situatie in Limburg in de jaren